

**Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, Suomen Baptistikirkon ja Finlands svenska baptistsamfundetin X oppikeskustelut Helsingissä 16.–17.1.2025 -
”Usko ja uskontunnustus” sekä ”Kirkkojen rauhantyö”**

Finlands svenska baptistsamfund, Suomen Baptistikirkko ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko järjestivät kymmenennen teologisen neuvottelunsa 16.-17.1.2025 Helsingissä evankelis-luterilaisessa Kirkon talossa. Ekumeeninen iltakirkko pidettiin Kulosaaren kirkossa. Edelliset yhdeksän keskustelua on käyty vuosina 1997–2022 yleensä kolmen vuoden välein. Neuvottelun aiheena oli tällä kertaa ”Usko ja uskontunnustus” sekä ”Kirkkojen rauhantyö”.

Neuvotteluun osallistuivat Finlands svenska baptistsamfundista yhdyskunnanjohtaja Peter Sjöblom, ja pastori Jan Edström, Suomen Baptistikirkosta kirkkokunnan johtaja Jari Portaankorva ja pastori Iisak Liukko sekä Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta piispa Matti Repo, asiantuntija Johanna Björkholm-Kallio, kirkkoherra TT Minnamari Helaseppä, pastori Riikka Porkola ja johtava asiantuntija Tomi Karttunen (siht.).

Avauspuheenvuoro

Piispa Matti Repo totesi luterilaisten ja baptistien välisten keskustelujen aluksi kiinnittäneen huomiota siihen, että neuvottelut toivat yhteen paitsi kaksi eri kristillistä kirkkokuntaa, luterilaiset ja baptistit, myös kaksi erikielistä baptistiryhmää. Neuvottelut on perinteisesti käyty kaksikielisesti, niin että kukin voi käyttää omaa äidinkieltään. Yhteinen uskon ja etiikan teemojen käsittely on sitä tärkeämpää mitä lähemmäksi pyrimme toisiamme. Nikean uskontunnustus ilmaisee uskon perussisältöjä, mutta toimii myös kriteerinä torjuttaessa harhaoppeja vielä nykyään. Tunnustaessani en luota vain todistettuun vaan luotan tunnustamaani Jumalaan, joka myös minua kannattelee.

Tunnustaminen on raamatullinen käsite. Vanhassa ja Uudessa testamentissa tunnustaudutaan yhteen Jumalaan. Yhteinen uskontunnustus liittyy yhteen niitä, jotka sen lausuvat. Sanapari Jeesus Kristus on jo tunnustus. Nasaretin mies on enemmän kuin ihminen. Hän on Jumalan lähettämä Messias, joka tuo Jumalan valtakunnan. Seuraamme Kristusta ja tavoittelemme hänen esikuvansa mukaan rauhaa. Meissä tulee olla sisäisesti hänen luonteensa, pitkämielisyytensä ja rakkautensa. Sen voimme saada vain antautuessamme hänen palvelukseensa hänet tunnustaen ja häneen luottaen.

Usko ja uskontunnustus

Tomi Karttunen totesi esitelmässään, että kuluneena vuonna 1700 vuotta täyttävän Nikean uskontunnustuksen Kristus-keskeinen kolminaisuususkon kuvaava sitä pelastusta, jonka Herramme Jeesus Kristus, ”jonka kautta kaikki on luotu”, ”tosi Jumala tosi Jumalasta” on meille valmistanut. Hän syntyi ihmiseksi, kuoli ristillä puolestamme ja tuli herätetyksi ylösnousemuksen aamuun ja uudeksi luotuun ruumiiseen meidän pelastukseksemme. Yhteinen uskontunnustus kirjoittaa auki sitä, mitä tarkoittaa tunnustaa, että ”Jeesus on Herra”. Pyhä Henki, ”Herrana ja eläväksi tekijänä”, avaa meille tämän uskon salaisuuden.

Usko tulee kuulemisesta ja kuulemisen synnyttää Kristuksen sana. Luterilaisuudessa on liitytty kirkkoisä Augustinuksen esittämään ajatukseen sakramenteista näkyvänä sanana. Käsitys sanan saamasta aineellisesta muodosta on osa uskoa luomisen ja lunastuksen yhteenkuuluvaisuuteen,

sanan tulemiseen lihaksi. Sakramentaalisuus tarkoittaa tällöin sitä, että Jumala käyttää työssään aineellisia elementtejä sanan kokonaisvaltaisessa välittämisessä. Myös ruumis pääsee siitä osalliseksi kasteessa ja ehtoollisessa.

Ensimmäisen kristillisen vuosisadan lopulle tultaessa oli pyhistä kirjoituksista tiivistetty uskon kiteytyksiä, joita voitiin yksilön uskoa ajatellen kutsua ”uskoksi” ja uskon julkista esillä pitämistä ajatellen ”tunnustuksiksi”. Juutalaisen uskontunnustuksen Shema-lauselman (vrt. 5. Moos. 6:4–9) ilmentämä käsitys Jumalan ykseydestä, kuolemattomuudesta ja näkymättömyydestä muuntui jo Uuden testamentin sisällä kohti uskoa Kolmiyhteiseen Jumalaan (trinitaarinen monoteismi, vrt. Matt 28:19). Pienempiä uskon kohtia yhdistettiin 100- ja 200-luvulla jKr. entistä järjestelmällisemmiksi uskon säännöiksi (*regula fidei*) opetuksen selkeyttämiseksi ja yhteisen pohjan vahvistamiseksi sekä apostolisesta jatkuvuudesta huolehtimiseksi. Niissä oli varsin samana pysyvät peruselementit. Kolminaista uskoa ilmentäviä tunnustuksia käytettiin usein kasteen yhteydessä, kun taas kristologisia tiivistelmiä käytettiin apologeettisissa tarkoituksissa.

Apostolisen uskontunnustuksen sanamuoto vakiintui 700-luvun lopulta lähtien lännessä. Vuonna 789 Kaarle Suuri vaati, että ”usko pyhään Kolminaisuuteen ja Kristuksen inkarnaatioon, hänen kärsimyksensä, ylösnousemuksensa ja taivaaseen astumisensa” tulee saarnata asianmukaisesti jokaiselle. Hänen pyrkimyksensä kristillisen kansanopetuksen tehostamiseen johtivat Apostolisen uskontunnustuksen sanamuodon vakiintumiseen kasteopetuksen perustana. Nikean uskontunnustus on ainoa laajasti ekumeenisesti hyväksytty uskontunnustus. Sen ydin on kolminaisuusopin ja kristologian kannalta tärkeä tunnustautuminen siihen, että Jumalan Poika on samaa olemusta kuin Isä (*homoousios*). Esimerkiksi luterilainen teologi Dietrich Bonhoeffer on painottanut tämän kohdan olevan välttämätön uskolle ja teologialle: ”Koska vain niin raamatullinen todistus Jumalan ilmoituksesta Jeesuksessa Kristuksessa voidaan säilyttää, koska vain siten voidaan puhua ilmoituksesta. Ennakkoehto on, että Jumala on ilmoituksessaan identtinen itsensä kanssa.”

1500-luvun luterilaiset tunnustuskirjat liittyvät osaltaan vanhakirkolliseen tunnustusperinteeseen. Ne antavat varhaiskirkon uskontunnustuksille ensisijaisuusaseman Raamatun keskeisen sanoman kiteyttäjinä. Tunnustuskirjat ovat ytimeltään itsekin Raamatun ja uskontunnustusten selitystä. Ne liittyvät yhteiseen kristilliseen uskoon Kolmiyhteiseen Jumalaan ja Jeesukseen Kristukseen Jumalan Poikana, Pelastajanamme ja veljenämme Raamatun mukaan.

Uusimmat tutkimustulokset kristillisyydestä Suomessa kertovat uskon kristinuskon Jumalan vähentyneen, mutta nuoret miehet muodostavat tässä kehityskulussa poikkeuksen. On syytä kysyä, mitä me voimme yhdessä ekumeenisesti tehdä paremmin tai enemmän Nikean kirkolliskokouksen 1700-vuotisjuhlavuoden ja sen kantaman kristillisen uskon ydinsanomana valossa ja sen merkityksen avaajina nykysukupolville? Hyvä uutinen on, että kristillinen sanoma on kokonaisvaltaista, elämän eri ulottuvuuksiin kestäväällä tavalla kohdistuvaa ja niiden pohdintaan syviä merkityksiä antavaa toivon horisontissa.

Jari Portaankorva totesi omassa puheenvuorossaan, että Apostolinen uskontunnustus ja Nikean uskontunnustus edustavat baptistien näkemyksen mukaan samaa oppia, jota apostolit edustivat. Suomen Baptistikirkolla on kolme uskontunnustusta, joiden kautta kerrotaan uskon ydin: Apostolinen uskontunnustus, protestanttinen tunnustus ja baptistien 1900-luvun alussa laatima tunnustus, joka oli jo Suomen Baptistikirkon vanhoissa säännöissä.

1500-luvun anabaptisteille oli tärkeää, että kristittyjen tuli elää Vuorisaarnan mukaan. Olennaista on seurata Jeesuksen elämää, olla rauhantekijä, väkivallattomuus ytimessä. Suhde yhteiskuntaan oli ohut. Varhaiset baptistit tutkivat ahkerasti myös isien ja vanhan kirkon opetusta, myös nikealaista

uskoa. Varhaisessa baptistisessa tunnustuksessa näkyy homoousios-ajatus selvästi, Jumalan kolmen persoonan samaolemuksellisuus.

Nikean uskontunnustuksen kohdassa ”Tunnustamme yhden kasteen syntien anteeksiantamiseksi” baptistien tulkinnat jakautuvat. 1600-luvulla vakiintui käsitys: on yksi kaste Pyhään Henkeen ja monta Hengellä täyttymistä. Kaste ja usko liittyvät toisiinsa. Vesikaste on ulkoinen tunnustus aiemmin tapahtuneesta sisäisestä tapahtumasta. Nikean tunnustuksen sisältöön ei kuitenkaan tulisi tehdä muutoksia. Ekumeenisesti suuntautunut baptisti voisi sijoittaa ”filioque”-lisäykseen hakasulkeet. Ehkä sanan ”neitsyt” baptistit kirjoittaisivat pienellä, kun viittaamme neitsyt Mariaan. Nikean tunnustus määrittelee tärkeät opit: kristologia ja kolminaisuusoppi Raamatun pohjalta. Voimme yhdessä tutkia, miksi ne ovat niin tärkeitä.

Kirkkojen rauhantyö

Jan Edström konstaterade i sitt föredrag att baptister har länge varit kända för sitt starka engagemang för fred, rättvisa och icke-våld. En av rötterna till detta sträcker sig ända till den anabaptistiska rörelsen som växte fram som den tredje och mest radikala grenen av reformationen på 1500-talet. Baptisters fredsarbete är djupt förankrat i deras tro, och de strävar efter att leva ut sina värderingar genom handlingar som syftar till att bygga en fredligare och mer rättvis värld. Genom hela historien har baptisternas arbete för fred och social rättvisa varit ett centralt element i deras tro och deras svar på de globala utmaningarna kring krig, konflikter och förtryck. Jesus Kristus, som baptister ser som den främsta förebilden, talade ofta om vikten av att älska sin nästa och att sträva efter att leva i fred med alla människor.

Baptisters fredsarbete är därför djupt rotat i övertygelsen att alla människor är skapade av Gud och har ett gemensamt ansvar för att verka för en värld där fred och rättvisa råder. Detta engagemang sträcker sig långt bortom individuella eller kyrkliga angelägenheter och omfattar ett globalt ansvar att främja fred i hela samhället och världen.

Under historiens gång har många baptister, särskilt inom den anabaptistiska traditionen, stått fast vid sin övertygelse om att krig och våld inte är förenliga med kristen tro. I stället för att ta till vapen för att lösa konflikter, har baptister ofta förespråkat dialog, medling och försoning som de mest effektiva sätten att lösa motsättningar. Detta har lett till att baptistiska samfund ofta är aktivt engagerade i konfliktrelaterade insatser som bygger på diplomati och försoning, där de försöker skapa mötesplatser för samtal och samförstånd mellan parter i konflikt.

Peter Sjöblom påpekade, att förutom 1700-årsjubileet av kyrkomötet i Nicea firas också i år ett annat jubileum. För jämnt 500 år sedan, den 21 januari 1525 i Zürich, skedde det första anabaptistiska dopet. Den anabaptistiska rörelsen växte fram som en självständig gren av den radikala reformationen. Ibland kallas den för reformationens tredje gren, vid sidan av den lutherska grenen, som är den första, och den reformerta grenen.

Vid 1500-talets slut fanns några gemensamma övertygelser som kan anses ha delats av alla anabaptister: 1) Kristna ska följa Jesu exempel och lyda hans undervisning, vilka konsekvenserna än blir, 2) Bibeln är auktoritet, i etiska frågor såväl som i församlingsfrågor och teologi, 3) Kyrkan och staten är båda gudomligt förordnade, men de ska hållas åtskilda, 4) Församlingar är gemenskaper av döpta lärjungar som är ansvariga för och inför varandra, 5) Församlingsfostran (inklusive ”uteslutning”) är nödvändig för att upprätthålla församlingens renhet och tydlighet, 6) Efterföljare till Jesus ska dela sina tillgångar generöst med varandra, 7) Att inte bruka våld och att tala sanning

är väsentliga delar av lärjungaskapet, så kristna ska inte slåss eller svära eder, 8) Lidandet är normalt för trojna lärjungar och ett kännetecken på den sanna kyrkan.

Anabaptismen är en del av traditionen med så kallade ”historiska fredskyrkor”. Fredskyrkorna är inte bara emot våld (och särskilt dödligt våld) i alla dess former; de tror också på att fred är grundläggande för evangeliet och inte bara en tillfällig, valfri eller perifer fråga. Engagemanget för fred har varit utmärkande för anabaptistiska församlingar genom århundradena. Ändå var inte alla anabaptister under den första generationen övertygade pacifister, även om fredstanken fanns med från rörelsens början.

Jan Edström berättade, att också baptister har deltagit i försvarskrig. I vinterkriget deltog också baptister, både som soldater vid fronten och som sjukvårdare. Under Balkankriget försvarade sig kroatiska baptister mot serbiska styrkor. Inbördeskriget i Burma (Myanmar) har tvingat också baptister att försvara sig mot regeringsstyrkornas terror. Baptister i Ukraina medger öppet att de inte kan älska de ryska soldaterna som Jesus bjuder. Samtidigt fylls baptistkyrkorna i landet av människor som längtar efter fred. Att vara radikalpacifist kan bli allt svårare för många. Att på olika sätt verka för fred och begränsning av konflikter är ändå alltid möjligt.

Jari Portaankorva huomautti, että baptistit eivät kuulu niin sanottuihin rauhankirkkoihin esimerkiksi mennoniittojen tapaan, mutta pasifismi on silti vahva juonne baptismissa. Suomessa monet baptistit ovat suorittaneet myös varusmiespalveluksen.

Riikka Porkola kertoi Euroopan kirkkojen konferenssin (EKK) Rauhan polut -hankkeesta, joka on vastaus Venäjän hyökkäyssotaan. Se pyrkii valmistamaan rauhaan. EKK pyrkii vahvistamaan ukrainalaisten ja kumppanien välisiä suhteita samalla kun se keskustelee Ukrainan meneillään olevasta kehityksestä ja kirkkojen roolista rauhan valmisteluprosessissa. Yksi teema on pyhien paikkojen suojeleminen ja uudelleen rakentaminen. Tavoitteena on uskonnonvapauden vahvistaminen. Autetaan myös Ukrainan kirkkoja hakemaan jälleenrakennusrahaa eurooppalaisista lähteistä. Edistetään yhteisen ekumeenisen näkemyksen muodostamista oikeudenmukaisesta rauhasta. Ukrainan lisäksi on noussut esiin Armenian tilanne.

Oikeudenmukaista rauhaa rakennettaessa on tärkeää kuulla eri ihmisryhmiä aidosti, niin ettei olla vain suurimpien kirkkojen johtajien näkemysten varassa. Oikeudenmukaisen rauhan käsite on Ukrainan kontekstissa vaikea toteuttaa ideaalisesti. Voi olla parempi puhua kestävästä rauhasta, niin ettei tarvitse pelätä seuraavaa hyökkäystä. On tärkeää purkaa *ruskii mir* eli ”venäläinen maailma” -käsitettä, joka on sodan taustalla ja tehdä se tunnetuksi eri konteksteissa. Taustalla on kolonialistinen ideologia, jonka mukaan Ukrainan maata ja kansaa ei ole olemassa. Uskonto on välineellistetty, ja ukrainalaisten näkökulmasta heidän kansansa halutaan hävittää.

Ukrainan kirkkojen neuvosto on hyvä yhteistyökumppani Ukrainassa ja myös kansainvälisten kumppanien kanssa. Baptistien liiton merkitys on Ukrainassa varsin suuri. Se on Ukrainan suurin protestanttinen ryhmä. Luterilainen kirkko on Ukrainassa baptisteihin verrattuna varsin pieni. Luterilaiset kirkot ja muutkin protestanttiset kirkot ovat tulleet näkyväksi sodan aikana vahvan diakoniatyön kautta. Entisen Moskovan patriarkaatin alaisen ortodoksisen kirkon (UOC) toimintaa pidetään vaarallisena Ukrainan turvallisuuden kanssa. Se kertoo olevansa hallinnollisesti itsenäinen, mutta kanonisessa eli kirkko-oikeudellisessa mielessä se on Moskovan patriarkaatin alainen. Ortodoksisten kirkkojen (OKU ja UOC) välit ovat jännitteiset.

Lvivin katolisen ekumeenisen instituutin järjestämät kurssit ovat yksi tapa tutustua ukrainalaisiin ja luoda ekumeenisiä yhteyksiä sinne. Varsovassa järjestettiin joulukuussa 2024 EKK:n

oikeudenmukaista rauhaa koskeva kuulemistilaisuus. Ekumeenisen tutkimuksen keskuksen on uudelleen nostettava rauhantutkimus ja rauhantyö. Suomessa järjestetään joulukuussa 2025 seuraava prosessiin liittyvä seurantaseminaari. Tavoitteena on tarkastella venäläisen maailman historiallisia juuria ja kehitystä, tarjota teoreettisia välineitä Venäjän imperialististen vaatimusten kriittiseen ymmärtämiseen, keskustella sodan ja tämän ideologian leviämisen aiheuttamista poliittisista ja kirkollisista reaktioista ja kehityskuluista sekä laajemmin eurooppalaiseen rauhantyöhön liittyvistä kysymyksistä.

Yhdessä todettiin, että Nikean uskontunnustus, usko Kolmiyhteiseen Jumalaan ja usko Jeesukseen Kristukseen Jumalan Poikana ja ihmiseksi syntyneenä ovat yhteinen pohja luterilaisille ja baptisteille. Nikean juhlavuosi on myös ekumeeninen tilaisuus pohtia tämän uskon merkitystä meille tänään ja sen välittämistä eteenpäin tuleville sukupolville.

Keskustelu rauhantyön tavoista tänään, oikeudenmukaisesta rauhasta, suojeluvastuun kantamisesta ja kirkkojen rooli oikeudenmukaisen rauhan rakentamisessa ovat meille ajankohtaisia kysymyksiä luterilaisina ja baptisteina. Yhteiskunnan koventunut vastakkainasettelu arvokysymyksissä näkyy myös seurakuntalaistemme piirissä. Tutkimusta, keskustelua ja kirkkojen käytännön rauhantyötä tarvitaan entistä vahvemmin. On tärkeä alleviivata jokaisen ihmisen ja hänen elämänsä arvoa sekä pohjoismaisten ja eurooppalaisten arvojen ja oikeusvaltion merkitystä rauhan ylläpitämisessä. Kaikki vastaukset eivät ole heti valmiita. Tule suostua prosessiin, keskustelemaan ja kuuntelemaan yhdessä. Suomeen muuttaneiden ukrainalaisten tukeminen on yhteinen ekumeeninen tehtävä maamme kirkkoille.

Teologisen dialogin tulevaisuudesta todettiin, että on tärkeää rakentaa myös ystävyysuhteita ekumeenisten prosessien kautta sekä kuulla asiantuntijapuheenvuoroja opillisista ja ajankohtaisista käytännön aiheista. Aiemmin käsiteltyjen aiheiden käsittelyyn uudesta ja ehkä syventävästä näkökulmasta saattaa olla tarvetta tulevaisuudessa. On hyvä pohtia myös, mitä identiteetin muuttuminen merkitsee esimerkiksi nuorten miesten ja naisten parissa. Millaista kristinuskoa kaipaamme? Paikallisen seurakuntatyön näkökulman on tärkeää kulkea koko ajan mukana. Tämä helpottaa keskustelujen annin reseptiä paikallisesti. Nuorten mukanaolo on myös tärkeää, uuden sukupolven kasvattaminen ja heidän antamistaan tuoreista näkökulmista ammentamista. Det är också viktigt att komma ihåg det tvåspråkiga och mångkulturella perspektivet. Tarvitaan yhdessä olemista ja tutustumista – ajatellen myös kirkkojen vaikuttamistoimintaa eri tasoilla. Kristittyjen yhteisen äänen käyttämisen merkitys on yhä tärkeämpää ajatellen esimerkiksi yhteiskuntarauhaa – uskontodialogin lisäksi.

Tulevaisuudessa voitaisiin käsitellä jälleen sitä, mitä kansainvälisessä luterilais-baptistisessa dialogissa on saavutettu. Tärkeää on myös pitää esillä keskustelujen tuloksia eri yhteyksissä. Opillisen dialogin lisäksi ihmisoikeusperustainen ekumenia on merkityksellistä ja varsin välttämätöntä ja osa sen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Vuoden 2027 alkupuolella tarkennetaan sitä, mistä teemoista haluttaisiin keskustella vuoden 2028 ekumeenisissa neuvotteluissamme.